

VALTIONEUVOSTON ASETUS PELASTUSTOIMESTA

Yleistä

Valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimesta (jäljempänä **uusi PeA tai asetusehdotus**) annetaan vuoden 2011 alusta voimaan tulevan pelastuslain (/) (jäljempänä **uusi PeL**) nojalla tarkempia säännöksiä pelastustoimesta. Pelastuslain mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin: kohteista joihin on laadittava pelastussuunnitelma (uusi PeL 15 §), yleisötilaisuuksista ja tapahtumista joihin on laadittava pelastussuunnitelma (uusi PeL 16 §), sekä väestönsuojan koosta, rakenteesta ja sijainnista (uusi PeL 74 §). Viimeksi mainitun säädösvaltuuden nojalla esitetään annettavaksi erillinen valtioneuvoston asetus väestönsuojista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi tarvittaessa säätää tarkemmin: rakennuksen pelastussuunnitelman sisällöstä (uusi PeL 15 §), yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisällöstä (uusi PeL 16 §), poistumisturvallisuusselvityksen laatimisesta ja päivittämisestä sekä selvityksen sisällöstä (uusi PeL 19 §), sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa (uusi PeL 23 §), alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä (uusi PeL 27 §), viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten yhteistoiminnasta pelastustoiminnassa (uusi PeL 46 §), virka- ja asiantuntija-avun antamisesta pelastusviranomaisille (uusi PeL 49 §), pelastusviranomaisten antamasta virka-avusta (uusi PeL 50 §), vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen (uusi PeL 51 §), valtuutetun oppilaitoksen oikaisu- ja kurinpitolautakunnasta (uusi PeL 55 §), pelastustoimintaan päätoimenaan osallistuvan henkilöstön sekä sivutoimisen, sopimuspalokunnan ja muun sopimuksen tehneen yhteisön henkilöstön tutkinnoista ja koulutuksesta (uusi PeL 57 §), valvonnassa käytettävistä riskien arvioimisen perusteista, palotarkastusten ja muiden valvontatoimenpiteiden määrittelystä sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista (uusi PeL 79 §) ja alueen pelastusviranomaisen velvollisuudesta antaa tilastotietoja (uusi PeL 87 §). Uuden PeL 19 §:n säädösvaltuuden nojalla esitetään annettavaksi erillinen valtioneuvoston asetus poistumisturvallisuusselvityksestä.

Tässä vaiheessa ei ehdoteta annettavaksi uuden PeL 46 §:n, 49 §:n, 50 §:n, 51 §:n, 79 §:n ja 87 §:n nojalla tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Pelastuslaitoksen tehtävistä (uusi PeL 27 §) säädettäisiin tässä vaiheessa ainoastaan pelastussuunnitelmien laadintaan liittyvän neuvonnan osalta. Koska useita nykyään asetustasolla säädettyjä asioita on siirretty lakitasolle, asetuksella säätämiseen ei ole enää tarvetta nykyisessä laajuudessaan. Mikäli uuden pelastuslain seurannan perusteella osoittautuu tarpeelliseksi ja perustelluksi, voidaan edellä mainittuja asetuksenantovaltuuksia kuitenkin käyttää jatkossa.

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta korvaa vuoden 2011 alusta kumottavan pelastuslain (468/2003) nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen pelastustoimesta (787/2003) (jäljempänä **vanha PeA**), joka kumoutuu uuden PeL:n tullessa voimaan.

Asetus on valmisteltu virkatyönä sisäasiainministeriössä ja siitä on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: ministeriöt, aluehallintovirastot, Hätäkeskuslaitos, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi, Onnettomuustutkintakeskus, Opetushallitus, pelastuslaitokset, Pelastusopisto, Pääesikunta, Suomen Kuntaliitto, Säteilyturvakeskus Turvatekniikan keskus, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Finanssialan Keskusliitto ry, Suomen Isännöintiliitto ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Vammaisfoorumi ry, Nuohousalan Keskusliitto ry, Suomen Meripelastusseura ry, Suomen Palopäällystöliitto ry, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry, Suomen pelastusjohtajat -yhdistys, Suomen Punainen Risti, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry, Akava ry, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry, Palkansaajajärjestö Pardia ry, Pelastusalan Toimihenkilöiden Liitto PTL ry, Suomen Palomiesliitto SPAL ry ja Tekniikka ja Terveys KTN ry. Lisäksi lausunto on pyydetty alueen pelastustoimesta huolehtivilta kuntayhtymiltä ja kunnilta: Lapin liitto, Päijät-Hämeen liitto, Espoon kaupunki, Helsingin kaupunki, Hämeenlinnan kaupunki, Joensuun kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Kajaanin kaupunki, Kokkolan kaupunki, Kotkan kaupunki, Kuopion kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Mikkelin kaupunki, Oulun kaupunki, Porin kaupunki, Porvoon kaupunki, Seinäjoen kaupunki, Tampereen kaupunki, Turun kaupunki, Vaasan kaupunki, Vantaan kaupunki ja Ylivieskan kaupunki.

[Lausunnoissa esitetyt muutosehdotukset...]

Asetuksella ei ole merkittäviä pelastuslaista erillisiä taloudellisia vaikutuksia.

[Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.]

Yksityiskohtaiset perustelut

1 luku

Yleiset säännökset

1 § Soveltamisala

Asetusehdotuksen pykälän 1 momentissa on tavanomainen asetuksen soveltamisalaa koskeva säännös. Pykälän 2 momenttiin on otettu informatiivinen viittaus keskeiseen uuden PeL:n nojalla annettavaan asetukseen.

2 luku

Toiminnanharjoittajan sekä rakennuksen omistajan ja haltijat velvollisuudet

2 § Velvollisuus laatia rakennukseen ja muuhun kohteeseen pelastussuunnitelma

Uuden PeL 15 §:n 1 momentin mukaan rakennukseen tai muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, on laadittava pelastussuunnitelma uuden PeL 14 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä.

Uuden PeL 14 §:ssä säädetään omatoimisesta varautumisesta. Säännöksen mukaan rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan:

- 1) ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syttymistä;
 - 2) varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa;
 - 3) varauduttava tulipalojen sammuttamiseen ja muihin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät;
 - 4) ryhdyttävä toimenpiteisiin poistumisen turvaamiseksi tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi.
- Uudessa PeL 14 §:ssä säädetty koskee myös muualla kuin rakennuksessa harjoitettavaa toimintaa sekä yleisötilaisuuksia.

Uuden PeL 15 §:n 1 momentin mukaan pelastussuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, rakennuksen haltijan tulee laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulee laatia rakennuksen pelastussuunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä uuden PeL 18 §:ssä tarkoitetun hoitolaitoksen ja palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittajan kanssa.

Uuden PeL:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä kohteista, joihin on laadittava pelastussuunnitelma.

Vanhan PeA:n 9 §:ssä säädetään kohteista, joihin nykyisin tulee laatia pelastussuunnitelma. Pääsääntöisesti asetusehdotuksen suunnitteluelvoitteet vastaisivat nykyisiä vaatimuksia. Sääntelyä ehdotetaan kuitenkin yleisesti tarkennettavaksi määrittelemällä suunnitteluelvolliset tahot ja kohteet nykyistä täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia asuinrakennuksiin, joissa on vähintään kolme asuinhuoneistoa. Vanhan PeA:n mukaan suunnitelma laaditaan asuinrakennuksiin tai muihin rakennusryhmiin, jotka ovat samalla tontilla tai rakennuspaikalla ja joissa on yhteensä vähintään viisi asuinhuoneistoa. Velvoitetta ehdotetaan näin ollen muutettavaksi rakennuspaikkakohtaisesta rakennuskohtaiseksi. Ehdotetulla muutoksella velvoite kohdistuisi erityisesti kerrostaloihin ja muihin sellaisiin rakennuksiin, joissa usean ihmisen toiminta samassa rakennuksessa (vähintään kolme asuinhuoneistoa samassa rakennuksessa) voi vaikuttaa kohteen turvallisuuteen. Näissä kohteissa henkilö- ja paloturvallisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat. Nykyisestä sääntelystä poiketen suunnitteluelvoitetta ei enää olisi, vaikka tontilla tai rakennuspaikalla olisi suuri joukko yksittäistaloja tai paritaloja, koska näiden kohteiden ei voida arvioida aiheuttavan laissa tarkoitettulla tavalla poikkeuksellista vaaraa tai poikkeuksellisia vahinkoja.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia kaikkiin hoitolaitoksiin sekä palvelu- ja tukiasumisessa käytettäviin rakennuksiin. Näitä ovat muun muassa sairaalat, vanhainkodit ja muut laitoshuollon rakennukset, suljetut rangaistuslaitokset ja muut edellisiä vastaavat kohteet. Lisäksi pelastussuunnitelman laatimisvelvollisuus koskisi asumisyksikön muotoon järjestettyjä palvelu- ja tukiasuntoja sekä näihin verrattavia tiloja. Ehdotettu sääntely vastaisi käytännössä vanhan PeA:n sääntelyä.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia opetusrakennuksiin. Säännöksessä opetusrakennuksella tarkoitetaan kaikkia tiloja, joissa tosiasiallisesti annetaan ryhmämuotoista opetusta opetuksen järjestämistahosta tai oppilaiden määrästä riippumatta. Vanhan PeA:n mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia tietyin rajauksin kouluihin.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia lastensuojelulaitoksiin ja koulukoteihin sekä päiväkoteihin, perhepäiväkoteihin ja muihin lasten ryhmämuotoisen hoidon järjestämisessä käytettäviin tiloihin. Vanhan PeA:n mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia tässä viiteryhmässä ainoastaan yli 25 hoitopaikan päiväkotihuoneistoihin. Suunnitteluvaikeus koskisi jatkossa esimerkiksi kaikkia päiväkoteja ja tiloja, joissa lapsia hoidetaan ryhmämuotoisesti suunnitelmallisesti ja sovitusti riippumatta siitä, mikä taho hoidon järjestää. Vaikeus käsittäisi näin ollen myös esimerkiksi yksityisessä kodissa järjestettävän perhepäivähoidon.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia majoitusliikkeisiin sekä pysyville ja tilapäisille leirintäalueille. Majoitusliikkeellä tarkoitetaan majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 1 §:n 2 momentin mukaisia majoitusliikkeitä. Mainitun säännöksen mukaan majoitusliikkeellä tarkoitetaan rakennusta, huoneistoa tai muuta liikepaikkaa, jossa harjoitetaan majoitustoimintaa. Majoitustoiminnalla puolestaan tarkoitetaan ammattimaisesti tapahtuvaa kalustettujen huoneiden tai muiden majoitustilojen tarjoamista tilapäistä majoitusta tarvitseville asiakkaille.

Leirintäalueella tarkoitetaan ulkoilulain (606/1973) 18 §:ssä määriteltyä leirintäaluetta. Säännöksen mukaan leirintäalueella tarkoitetaan aluetta, jolla majoitetaan tilapäisesti ja yleensä vapaa-aikana leirintämökkiin, teltaan, matkailuperävaunuun tai matkailuajoneuvoon ja jolla on yhteensä vähintään 25 leirintämökkiä taikka teltalle, matkailuperävaunulle tai matkailuajoneuvolle varattua paikkaa. Alue, jolla on vähintään 10 leirintämökkiä, on kuitenkin aina leirintäalue. Ulkoilulaissa säädetyn mukaisesti leirintäalueita koskevat säännökset koskevat muutakin vastaavanlaiseen majoittumiseen tarkoitettua aluetta, jolla olevissa, enintään yhdelle ruokakunnalle tai pienryhmälle tarkoitetuissa rakennuksissa on yhteensä yli 40 vuodepaikkaa.

Ulkoilulain 25 §:ssä säädetyn mukaisesti alue, jolle on tarkoitus enintään 14 vuorokauden ajaksi majoittaa telttoihin tai enintään tämän ajan siellä pidettäviin matkailuperävaunuihin tai matkailuajoneuvoihin yli 100 henkilöä, on tilapäinen leirintäalue. Vanhan PeA:n mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia muun muassa hotelleihin, asuntoloihin, lomakyliin, leirintäalueille ja muihin vastaaviin majoitustiloihin, joissa on yli 10 majoituspaikkaa.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia tiloihin, joita käytetään vähintään 20 henkilön tilapäiseen joukkomajoitukseen. Tällaisia tiloja olisivat muun muassa koulut ja hallit, joissa poikkeuksellisesti majoitetaan erilaisia ryhmiä. Vanha PeA ei sisällä vastaavaa säännöstä.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia kirkkoihin, kirjastoihin, urheilu- ja näyttelyhalleihin, teattereihin, liikenneasemille, messualueille, moottoriradoille, huvipuistoille ja katsomorakenteisille urheilukentille sekä edellä mainittuja vastaaville kokoontumispaikoille. Vanhan PeA:n mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia kokoontumistiloihin, joissa on runsaasti yleisöä, kuten yli 500 neliömetrin kokoihin urheilu- ja näyttelyhalleihin, teattereihin, kirkkoihin, kirjastoihin ja liikenneasemille.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia kauppakeskuksiin ja vastaaviin tiloihin sekä yli 400 neliömetrin suuruisiin myymälöihin. Vanhan PeA:n mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia liiketiloihin, joissa on runsaasti yleisöä tai asiakkaita, kuten yli 500 neliömetrin kokoihin myymälöihin.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia yli 50 asiakaspaikan ravintoloihin ja vastaaviin tiloihin. Ehdotettu vastaa nykyistä vanhan PeA:n sääntelyä.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia yli 1500 neliömetrin teollisuus-, tuotanto- ja varastorakennuksiin. Vanhan PeA:n mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia suurehkoihin tuotanto- ja varastotiloihin.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia ympäristönsuojeluasetuksen (169/2000) 1 §:n mukaisesti ympäristölupaa edellyttäviin eläinsuojaihin. Pelastussuunnitelman laatimisvelvoitteen nykyistä täsmällisempi määrittäminen ja velvoitteen perustaminen ympäristönsuojeluasetuksen säännöksiin on perusteltua, kun otetaan huomioon nykyisen asetuksen soveltamiskäytäntö. Mainitun säännöksen mukaan ympäristölupaa edellyttävät seuraavat eläinsuojat: a) eläinsuoja, joka on tarkoitettu vähintään 30 lypsylehmälle, 80 lihanaudalle, 60 täysikasvuiselle emakolle, 210 lihasiialle, 60 hevoselle tai ponille, 160 uuhelle tai vuohelle, 2 700 munituskanalle tai 10 000 broilerille, taikka muu eläinsuoja, joka lannantuotannoltaan tai ympäristövaikutuksiltaan vastaa vähintään 210 lihasiialle tarkoitettua eläinsuojaa, b) vähintään 250 siitosnaarasminkein tai -hillerin taikka vähintään 50 siitosnaarasketun tai -supin taikka vähintään 50 muun siitosnaaraseläimen turkistarha taikka muu turkistarha, joka lannantuotannoltaan tai ympäristövaikutuksiltaan vastaa vähintään 250 siitosnaarasminkeille tarkoitettua turkistarhaa. Vanhan PeA:n mukaan pelastussuunnitelma on laadittava suurehkoihin maataloustuotantotiloihin. Pelastussuunnitelman laatimisvelvoitteen nykyistä täsmällisempi määrittäminen asetuksessa on perusteltua. Ympäristönsuojeluasetuksessa määritellyt rajat sopivat myös pelastussuunnitelman laatimisvelvollisuuden määritteleviksi rajoiksi, kun otetaan huomioon nykyisen asetuksen soveltamiskäytäntö.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 12 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia kohteisiin, joissa vaarallisen kemikaalin vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia saa harjoittaa tekemällä siitä ilmoituksen pelastusviranomaiselle tai [Turvatekniikan keskukselle]. Vanhan PeA:n mukaan pelastussuunnitelma on laadittava kohteisiin, joissa palo- ja räjähdysvaarallisten kemikaalien käsittely tai varastointi voi aiheuttaa vaaraa ihmisten terveydelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 23 §:n mukaan vaarallisten kemikaalien laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia saa harjoittaa vain Turvatekniikan keskuksen luvalla. Vaarallisten kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia saa harjoittaa vain tekemällä siitä ilmoituksen pelastusviranomaiselle, jollei ilmoitusta tule tehdä Turvatekniikan keskukselle.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden sisäisten pelastussuunnitelmien laatimisesta säädetään tuotantolaitosten osalta kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 28 ja 62 §:ssä, kaivannaisjätteen jätealueiden osalta ympäristösuojelulain (86/2000) 103 b §:n 2 momentissa ja valtioneuvoston asetuksen (379/2008) 5 §:ssä, järjestelyratapihojen osalta vaarallisten aineiden kuljetuksesta rautatiellä annetun valtioneuvoston asetuksen (195/2002) 32 §:ssä ja satama-alueiden osalta vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja tilapäisestä säilytyksestä satama-alueella annetun valtioneuvoston asetuksen (251/2005) 8 §:ssä. Ydinvoimalaitosten sisäinen pelastussuunnitelma sisältyy valmiussuunnitelmaan, josta säädetään ydinenergia-asetuksen (161/1988) 35 ja 36 §:ssä sekä valtioneuvoston asetuksen ydinvoimalaitosten valmiusjärjestelyistä annetun valtioneuvoston asetuksen (735/2008) 6 §:ssä. Edellä mainittujen erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisesta pelastussuunnitelmasta säädetään pelastuslain 48 §:ssä.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 13 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia rakennuksiin, joissa tulipalo tai muu onnettomuus aiheuttaa vakavan vaaran kulttuuriomaisuudelle. Velvoite on uusi ja perustuu uudistettuun pelastuslain sääntelyyn. Kulttuuriomaisuuden määrittely sisältyy Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin kulttuuriomaisuuden suojelusta, joita ovat Haagissa vuonna 1954 tehty yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi aseellisen selkkauksen sattuessa (SopS 93/1994), Pariisissa 1970 tehty yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi (SopS 92/1999) ja Roomassa 1995 tehty Unidroit'n yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä (SopS 94/1999).

Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen mukaan kulttuuriomaisuudella tarkoitetaan sen alkuperään tai omistajaan katsomatta:

- a) irtainta tai kiinteätä omaisuutta, jolla on huomattava merkitys kansojen kulttuuriperinnölle, kuten rakennustaiteellisia, taiteellisia tai historiallisia muistomerkkejä, olivatpa ne uskonnollisia tai eivät, kiinteitä muinaisjäännöksiä, rakennusryhmiä, joilla kokonaisuutena on historiallista tai taiteellista merkitystä, taideteoksia, käsikirjoituksia, kirjoja ja muita esineitä, joilla on taiteellista, historiallista tai muinaistieteellistä merkitystä sekä tieteellisiä kokoelmia ja merkittäviä kirja- tai arkistokokoelmia taikka kokoelmia, jotka sisältävät edellä määritellystä omaisuudesta tehtyjä jäljennöksiä;
- b) rakennuksia, joiden pääasiallisena tarkoituksena on a kohdassa määritellyn irtaimen kulttuuriomaisuuden säilyttäminen tai näytteilläpitäminen, kuten museoita, suuria

kirjastoja, arkistoja sekä suojia, joiden tarkoituksena on turvata aseellisen selkkauksen sattuessa a kohdassa määritelty irtain kulttuuriomaisuus;
c) keskuksia, jotka sisältävät huomattavan määrän a ja b kohdissa mainittua kulttuuriomaisuutta. Näitä keskuksia kutsutaan ”muistomerkkikeskuksiksi”.

Pelastussuunnitelman laatimisvelvollisuuden piiriin kuuluisivat edellä mainitun perusteella muun muassa kulttuuriperinnölle merkittävät rakennukset sinänsä ja rakennukset, joissa säilytetään kulttuuriperinnölle merkittävää irtainta omaisuutta.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 14 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia toimistoihin, virastoihin ja muihin työpaikkatiloihin, joissa työntekijöiden ja samanaikaisesti paikalla olevien muiden ihmisten määrä on yleensä vähintään 50. Vanhan PeA:n mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia yrityksiin, laitoksiin ja vastaaviin kohteisiin, joissa työntekijöiden ja samanaikaisesti paikalla olevien muiden ihmisten määrä on yleensä vähintään 30.

Asetusehdotuksen 2 §:n 1 momentin 15 kohdan mukaan pelastussuunnitelma tulisi laatia joukkoliikenteen tunneleihin sekä yli 500 metriä pitkiin maantieliikenteen ja rautatieliikenteen tunneleihin. Kohdan mukainen velvoite on uusi.

3 § Pelastussuunnitelman sisältö

Uuden PeL 15 §:n 2 momentin mukaan pelastussuunnitelmassa on oltava selostus:

- 1) vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä;
- 2) rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyistä;
- 3) asukkaille ja muille henkilöille annettavista ohjeista onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi;
- 4) mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Uuden PeL:n mukaan pelastussuunnitelman sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Pelastussuunnitelman sisältövaatimus on määritelty uudessa PeL:ssa, eikä tässä vaiheessa ole perusteltua täsmentää sisältövaatimusta yksityiskohtaisesti asetustasolla. Pelastussuunnitelmien laadintatyötä varten on jo nykyisin laadittu oppaita ja lomakkeita, joita tullaan jatkossa uudistamaan ja kehittämään suunnittelutyön helpottamiseksi ja käytännön turvallisuustyötä palvelevien sisältöjen luomiseksi suunnitelmiin.

Uudessa PeL:ssa määritellyn sisältövaatimuksen lisäksi pelastussuunnitelmassa tulisi asetusehdotuksen mukaan ottaa huomioon myös kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö ja tilapäinen käyttötavan muutos.

Pelastussuunnitelman keskeinen sisältö liittyy normaaliolojen arkipäiväisten vaarojen ja riskien hallintaan. Pelastussuunnitelmassa tulisi kuitenkin käsitellä myös omatoimisen varautumisen toteuttamista mahdollisissa poikkeusoloissa.

Pelastussuunnitelman tiedot olisi mahdollista sisällyttää muuhun vastaavaan turvallisuussuunnitelmaan ja suunnitelmasta tulisi jatkossakin tiedottaa muun muassa asianomaisen rakennuksen tai muun kohteen asukkaille ja työntekijöille. Suunnitelma esitettäisiin pelastusviranomaisen pyynnöstä esimerkiksi palotarkastuksen yhteydessä.

Ehdotuksessa pelastuslaitokselle on erikseen säädetty nimenomainen velvoite antaa neuvontaa pelastussuunnitelman laadinnasta. Uuden PeL 27 §:n mukaan pelastuslaitos huolehtii muun muassa pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta. Pelastuslaitoksen tehtävistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

4 § Velvollisuus laatia yleisötilaisuuteen ja tapahtumaan pelastussuunnitelma

Uuden PeL 16 §:n 1 momentin mukaan tilaisuuden järjestäjän on laadittava pelastussuunnitelma yleisötilaisuuksiin ja muihin tapahtumiin, joihin osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi sisältyy merkittävä henkilö- tai paloturvallisuusriski.

Uuden PeL:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä yleisötilaisuuksista ja tapahtumista, joihin on laadittava yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma.

Vanhan PeA:n 9 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan pelastuslaissa tarkoitettu pelastussuunnitelma on laadittava liiketoiminnan harjoittajan tai muun yhteisön järjestämään tapahtumaan, jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat tapahtumaan osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi.

Asetusehdotuksen mukaan yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma on laadittava yleisötilaisuuteen tai tapahtumaan, jossa arvioidaan olevan läsnä samanaikaisesti vähintään 200 henkilöä, käytetään avotulta tai erikoistehosteina räjähteitä tai palo- ja räjähdysvaarallisia kemikaaleja, tapahtumapaikan poistumisjärjestelyt poikkeavat tavanomaisesta tai tapahtuman luonne aiheuttaa erityistä vaaraa ihmisille.

5 § Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisältö

Uuden PeL 16 §:n 2 momentin mukaan yleisötilaisuuden pelastussuunnitelmassa on selvitettävä ja arvioitava tilaisuuden vaarat ja riskit. Niiden perusteella määritellään tilaisuuden turvallisuusjärjestelyt sekä ohjeet tilaisuuden toteuttamisesta vastaavalle henkilöstölle ja tilaisuuteen osallistuvalla yleisöllä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuus- ja vaaratilanteessa toimimiseksi.

Uuden PeL:n mukaan yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Vanhan PeA:n 10 §:ssä säädetään pelastussuunnitelman sisällöstä ja sääntely koskee nykyisin myös yleisötilaisuuden pelastussuunnitelmia.

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisältövaatimus on määritelty uudessa PeL:ssa, eikä tässä vaiheessa ole perusteltua täsmentää sisältövaatimusta yksityiskohtaisesti asetustasolla. Yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelmien laadintatyötä varten on laadittu jo nykyisin ohjeita, joita tullaan jatkossa uudistamaan ja kehittämään suunnittelutyön helpottamiseksi ja käytännön turvallisuustyötä palvelevien sisältöjen luomiseksi suunnitelmiin.

Asetusehdotuksen mukaan yleisötilaisuuden pelastussuunnitelmaan vaadittavat asiat voidaan sisällyttää muuhun samaa tilaisuutta varten laadittavaan turvallisuussuunnitelmaan. Tästä olisi kuitenkin mainittava suunnitelmassa.

Kokoontumislain (530/1999) 14 §:n mukaan yleisötilaisuuden järjestäjän on tehtävä kirjallinen ilmoitus yleisötilaisuuden järjestämipaikan poliisille. Kokoontumislain mukaista ilmoitusta ei tarvitse kuitenkaan tehdä sellaisesta yleisötilaisuudesta, joka osanottajien vähäisen määrän, tilaisuuden luonteen tai järjestämipaikan vuoksi ei edellytä toimenpiteitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai sivullisille ja ympäristölle aiheutuvan haitan estämiseksi taikka erityisiä liikennejärjestelyjä. Kokoontumislain 7 §:n mukaan poliisille on tehtävä ilmoitus myös yleisestä kokouksesta. Uuden PeL:n mukainen sääntely koskee ainoastaan yleisötilaisuuksia yleisten kokousten jäädessä pelastuslain mukaisen sääntelyn ulkopuolelle ja kokoontumislaisissa säädettyjen poliisin toimivaltuuksien varaan.

Ehdotetun säännöksen mukaan pelastuslaitoksen tulisi antaa neuvontaa yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman laadinnasta. Uudessa PeL:ssa säädetään suunnitelman toimittamisesta alueen pelastusviranomaiselle ja alueen pelastusviranomaisen toimenpiteistä niissä tilanteissa, joissa suunnitelma tai tilaisuuden turvallisuusjärjestelyt ovat puutteelliset.

3 luku

Pelastustoimen organisaatio ja pelastustoimen tehtävien hoitaminen

6 § Sisäasiainministeriön tehtävät

Uuden PeL:n 23 §:n 1 momentin mukaan sisäasiainministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä, yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä sekä huolehtii muista sisäasiainministeriölle pelastuslaissa säädetyistä tehtävistä.

Uuden PeL:n mukaan sisäasiainministeriön tehtävistä pelastustoimessa voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Vanhan PeA:n 2 §:n mukaan sisäasiainministeriö huolehtii pelastustoimen yleisestä kehittämisestä ja valtakunnallisesta suunnittelusta, pelastustoiminnan ja väestönsuojelun johtamisvalmiuden ylläpitämisestä, väestönsuojelun suunnittelusta ja toimialan muusta varautumisesta poikkeusoloihin, väestön suojaamiseksi ylläpidettävästä säteilyvalvontajärjestelmästä yleisesti, varautumisesta

pelastustoimeen kuuluvan avun antamiseen ulkomaille ja nykyisen pelastuslain 74 §:ssä tarkoitetun erityiskaluston hankkimisesta ja toiminnan rahoittamisesta.

Asetusehdotuksessa sisäasiainministeriön tehtävät on muotoiltu vastaamaan muuttuneita käsitteitä ja eräiltä osin myös uudistuneita tehtäväsisältöjä. Sisäasiainministeriön perustehtävät pelastustoimessa on määritelty pelastuslaissa. Lisäksi sisäasiainministeriö huolehtii sille valtioneuvoston ohjesäännössä määritellyistä tehtäväkokonaisuuksista. Asetusehdotuksen mukaan sisäasiainministeriö huolehtii pelastustoimen yleisestä kehittämisestä ja valtakunnallisesta strategisesta suunnittelusta sekä pelastustoiminnan valtakunnallisen johtamisvalmiuden ylläpitämisestä. Sisäasiainministeriölle kuuluu myös vastuu pelastustoimen valtakunnallisesta suunnittelusta poikkeusolojen ja muiden häiriötilanteiden varalta sekä muu ministeriölle kuuluva varautuminen. Uuden PeL:n 38 ja 97 §:ssä määritellyt tehtävät otettaisiin tarkennettuina asetukseen.

7 § Aluehallintoviraston tehtävät

Uuden PeL 23 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto valvoo pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan. Aluehallintovirasto tukee lisäksi sisäasiainministeriötä sen PeL 23 §:n 1 momentin mukaisissa tehtävissä sekä huolehtii muista aluehallintovirastolle uudessa PeL:ssa säädettyistä tehtävistä.

Uuden PeL:n mukaan aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Pelastustoimesta annettavalla valtioneuvoston asetuksella tarkennettaisiin nimenomaan ja ainoastaan uuden PeL:n mukaista tehtäviä. Aluehallintovirastolle kuuluu myös pelastustoimeen läheisesti liittyviä muita tehtäviä. Aluehallintovirastoista annetun lain (869/2009) ja asetuksen (906/2009) nojalla tehtävistä huolehtivat aluehallintovirastojen pelastustoimen ja varautumisen vastuualueet ja niitä ovat varautumisen yhteensovittaminen alueella ja siihen liittyvän yhteistoiminnan järjestäminen, valmiussuunnittelun yhteensovittaminen, alueellisten maanpuolustuskurssien järjestäminen, kuntien valmiussuunnittelun tukeminen, valmiusharjoitusten järjestäminen, alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen ja toimivaltaisten viranomaisten tukeminen ja tarvittaessa näiden toiminnan yhteensovittaminen mainittujen viranomaisten johtaessa turvallisuuteen liittyviä tilanteita alueella. Lisäksi aluehallintovirastot toimivat valtionapuviranomaisena alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annetun lain (1122/2003) mukaisista etuuksista päätettäessä.

Vanhan PeA:n mukaan aluehallintoviraston tulee huolehtia toimialueensa pelastustoimen palvelujen arvioinnista ja raportoinnista sisäasiainministeriölle. Asetusehdotuksen mukaan aluehallintoviraston tulee huolehtia nimenomaisesti pelastuslaista johdettuna tehtävänä pelastustoimen palvelujen saatavuuden ja tason raportoinnista sisäasiainministeriölle. Tämä tehtävä ei sulkisi pois aluehallintovirastolle kuuluvia muita mahdollisia (arviointi)tehtäviä, jotka johtuvat aluehallintovirastoja koskevasta muusta lainsäädännöstä kuin pelastuslaista.

Vanhan PeA:n mukaan aluehallintoviraston tehtävänä on varautua pelastustoiminnan ja väestönsuojelun johtamiseen toimialueellaan ja laatia sitä koskevat suunnitelmat. Uuden PeL:n mukaan aluehallintovirastolla ei ole enää pelastustoiminnan

johtamistehtävää. Asetusehdotuksen mukaan aluehallintovirasto avustaisi aikaisemman johtamistehtävän sijaan sisäasiainministeriötä pelastustoiminnan johtamisessa tarvittavan tiedon hankinnassa ja tilannekuvan ylläpitämisessä. Uuden PeL:n 34 §:n mukaan sisäasiainministeriön pelastusviranomaisella on oikeus antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä ja määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan. Sisäasiainministeriön pelastusviranomaisten toimivaltuudet pelastuslaissa mahdollistavat tarkoituksenmukaiset ja toimivat johtosuhteet ja toiminnan koordinoimisen esimerkiksi usealle pelastustoimen alueelle ulottuvassa suuronnettomuustilanteessa. Aluehallintovirastoilla on tässä johtamistoiminnassa tehtäviä muun muassa tilannekuvan ylläpitämisessä.

Asetusehdotuksen mukaan aluehallintovirasto järjestäisi edelleen useampaa pelastustoimen aluetta koskevia suuronnettomuusharjoituksia. Aluehallintovirasto vastaisi näiden laajojen harjoitusten suunnittelutyöstä ja käytännön toteuttamisjärjestelyistä yhteistyössä pelastuslaitosten ja pelastustoimen eri yhteistyötahojen kanssa. Tehtävä soveltuu hyvin aluehallintovirastolle toiminnan ulottuessa useammalle pelastustoimen alueelle ja koskiessa laajaa joukkoa yhteistyöviranomaisia hallinnon eri tasoilla.

Aluehallintovirastoille kuuluisi asetuksen mukaan edelleenkin edistää eri tahojen yhteistoimintaa pelastustoimessa toimialueellaan. Pelastustoiminnan osalta yhteistyöviranomaiset on määritelty uuden PeL:n 46 §:ssä.

Valtioavustusten käsittelyä koskevasta tehtävästä ei ole tarpeen säätää enää pelastustoimesta annettavassa valtioneuvoston asetuksessa, koska tehtävä johtuu suoraan muusta lainsäädännöstä.

4 luku

Pelastustoimen kelpoisuusvaatimukset

8 § Pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön kelpoisuus

Uuden PeL 57 §:n 1 momentin mukaan pelastustoimintaan osallistuvilta pelastuslaitoksen päätoimiselta miehistöltä, alipäällystöltä ja päällystöltä vaaditaan virkaa tai tehtävää vastaava pelastusalan tutkinto.

Uuden PeL:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä edellä tarkoitetuista tutkinnoista.

Päätoimisen henkilöstön kelpoisuus määriteltäisiin uudessa asetuksessa nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla.

Asetusehdotuksen mukaan kussakin tehtäväryhmässä (miehistö, alipäällystö, päällystö) kelpoisuuden tuottaisivat pelastusalan oppilaitoksessa nykyisten tai vaihtoehtoisesti aikaisemmin voimassa olleiden vaatimusten mukaisesti suoritettut tehtävää vastaavat tutkinnot. Palopäällystöluokan, päällystöluokan, palomestari luokan, palomestari kurssin, päällystökurssin, päällystötutkinnon sekä palopäällystön koulutusohjelman (insinööri AMK) ohella päällystön kelpoisuuden tuottaisivat mm. maalaiskuntien palopäällystökurssi, alempi päällystötutkinto ja ennen

vuotta 1986 suoritettu paloesimiehen tutkinto. Alipäällystön kelpoisuuden tuottaisivat mm. alipäällystöluokka, paloesimiehen ammattitutkinto, paloesimieskurssi ja alipäällystökurssi. Miehistön kelpoisuuden tuottaisivat mm. palomiesluokka, palomieskurssi ja miehistötutkinto (pelastuslinja).

Pelastusalan oppilaitoksilla tarkoitetaan asetuksessa Pelastusopistoa ja ennen sitä toimineita oppilaitoksia: Valtion pelastusopisto, Valtion pelastuskoulu, valtion palo-opisto ja palokoulu sekä niitä oppilaitoksia, jotka sisäasiainministeriön valtuuttamina ja hyväksyminä antavat pelastusalan ammatillista koulutusta. Koska pelastuslain mukaan tutkinto edellytetään ainoastaan pelastustoimintaan osallistuvilta henkilöstöltä, asetuksella ei säädetä palotarkastajan kelpoisuudesta. Mikäli pelastuslaitoksen palveluksessa oleva henkilö (esimerkiksi palotarkastaja) osallistuu muun tehtävänsä ohella ja pelastuslaitoksen palveluksessa myös pelastustoimintaan, edellytetään häneltä tässä tehtävässä laissa tarkoitettu pelastustoimintaan vaadittava asianomaisen tehtäväryhmän tutkinto. Sopimuspalokuntien jäsenenä ja pelastuslaitoksen sivutoimisena henkilöstönä pelastustoimintaan osallistuvien kelpoisuudesta säädetään asetuksen 9 §:ssä.

9 § Pelastustoimintaan osallistuvan sivutoimisen henkilöstön, sopimuspalokunnan henkilöstön ja muun sopimusyhteisön henkilöstön kelpoisuus

Uuden PeL 57 §:n 2 momentin mukaan pelastustoimintaan osallistuvilta sivutoimiselta ja PeL 25 §:ssä tarkoitetulta sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvilta henkilöltä vaaditaan riittävä koulutus. Koulutusvaatimukseen kuuluvien pelastustoimen kurssien opetussuunnitelmat vahvistaa Pelastusopisto.

Uuden PeL:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä edellä tarkoitettusta koulutuksesta.

Ehdotuksen mukaiset kelpoisuusvaatimukset vastaavat pääosin nykyisin voimassa olevassa asetuksessa säädettyjä. Uuden PeL:n 25 §:n mukaan alueen pelastustoimi voisi sopia tehtävien hoitamisesta vapaaehtoisen palokunnan, laitospalokunnan, teollisuuspalokunnan ja sotilaspalokunnan (sopimuspalokunnat) kanssa. Sopimuspalokuntien ohella alueen pelastustoimi voisi uuden PeL:n mukaan tehdä sopimuksen myös muun pelastusalaalla toimivan yhteisön kanssa. Näitä yhteisöjä ovat esimerkiksi järvipelastusyhdistykset. Asetusehdotuksen 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen, sopimuspalokuntia koskevien kelpoisuusvaatimukset eivät koskisi henkilöstöä, joka osallistuu pelastustyöhön yksinomaan vesialueilla tai vain sammutus- ja pelastustyöhön liittyviin tukitehtäviin. Mainitulta henkilöstöltä vaadittaisiin kuitenkin Pelastusopiston vahvistaman opetussuunnitelman mukainen pelastustoimen kurssi sekä mahdollinen muu tehtävän edellyttämä kelpoisuus. Mahdollisella muulla tehtävän edellyttämällä kelpoisuudella tarkoitetaan esimerkiksi pelastusaluksen kuljettamiseen vaadittua pätevyyttä.

5 luku
Erinäiset säännökset

10 § Sisäasiainministeriön hyväksymän oppilaitoksen oikaisu- ja kurinpitolautakunta

Uuden PeL 55 §:n mukaan valtio huolehtii pelastustoimen ammatillisesta koulutuksesta ja muusta pelastustoimeen liittyvästä koulutuksesta siten kuin Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) säädetään.

Sisäasiainministeriö voi uuden PeL:n mukaan hyväksyä myös muun oppilaitoksen kuin Pelastusopiston antamaan pelastusalan ammatillista peruskoulutusta. Oppilaitoksen henkilöstön kelpoisuuteen, oppilaitoksen antamaan koulutukseen, opetukseen ja tutkintoihin sekä opiskelijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan Pelastusopistosta annettua lakia. Oppilaitoksen opetuksessa noudatetaan Pelastusopiston opetussuunnitelmia. Oppilaitos asettaa oikaisu- ja kurinpitolautakunnan. Lautakuntaan sovelletaan Pelastusopiston oikaisu- ja kurinpitolautakuntaa koskevia säännöksiä.

Uuden PeL:n mukaan tarkempia säännöksiä lautakunnasta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Asetusehdotuksessa esitetty vastaa käytännössä nykyistä sääntelyä.

11 § Voimaantulo

Pykälän 1 momentin mukaan asetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011 samaan aikaan uuden PeL:n kanssa.

Pykälän 2 momenttiin on otettu tavanomainen säännös asetuksen täytäntöönpanon edellyttämistä toimenpiteistä.

12 § Siirtymäsäännös

Asetusehdotuksen 12 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi vanhan PeA:n sääntelyä pääpiirteissään vastaavalla tavalla pelastustoimintaan osallistuvan sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokunnan henkilöstön kelpoisuudesta siirtymävaiheessa. Nyt käsillä olevalla siirtymäsäännöksellä turvattaisiin henkilöstön kelpoisuuden säilyminen vuoden 2011 alusta lukien myös niillä pelastustoimintaan osallistuvilla sivutoimisilla ja sopimuspalokuntaan kuuluvilla henkilöillä, jotka ovat saaneet kelpoisuuden mainittuihin tehtäviin aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Aikaisemmin mainituista kelpoisuusvaatimuksista on säädetty kunnan palokunnan sivutoimisen ja sopimuspalokunnan sammutus- ja pelastustyöhön osallistuvan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa (873/2001) ja nyt kumottavassa valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimesta (787/2003), jota on muutettu asetuksella 1054/2003.